

Niet het ambt versterken, maar meer leiders aanstellen

Meervoudig en gedeeld leiderschap is goed voor de kerk. Dat is beter dan de versterking van het ambt van de dominee, schrijft hoogleraar Jack Barentsen. Hij is hoogleraar praktische theologie en pastoraal leiderschap aan de Evangelische Theologische Faculteit in Leuven.

Jack Barentsen 6 februari 2020, 22:28

Het ambt scheidt vaak een vorm van sociale status en daartegen verzetten Jezus en Paulus zich heftig. Ook om die reden is meervoudig leiderschap in een kerk goed. (beeld anp / Koen Suyk)

Met verbazing las ik het advies aan de Christelijke Gereformeerde synode ([Nederlands Dagblad](#), 31 januari) om het ambt te versterken, vooral met betrekking tot doop en avondmaal. Zijn we dan vergeten dat noch Jezus noch Paulus zelf doopten, maar dat ze dat aan hun discipelen overlieten? Jezus en Paulus hadden het ambt toch niet te laag ingeschat of zelfs verwaarloosd?! Of hadden zij een andere visie op het ambt?

Volgens mij zouden zij pleiten voor het versterken van meervoudig leiderschap in de kerk. Jezus roept weliswaar 'slechts' twaalf van zijn volgelingen om ook apostel te worden, maar aarzelt niet om 72 anderen in te schakelen voor de verkondiging. Ook betreft hij een grote groep vrouwen bij zijn werk.

Vooraf geen hiërarchie met één mens (man!) in de top.

Paulus getuigt in zijn brieven ook van zo'n breed palet aan leidinggevende mensen. Hij ziet een veelvoud aan leidinggevend: apostelen, profeten, leraars, (beschermheren als) ondersteuners en bestuurders (Romeinen 12:6-8, 1 Korintiërs 12:28-30), en beseft dat zij allen door de Geest aan de kerk van Christus gegeven zijn. Bij verdere ontwikkeling van het kerkelijke stadsnetwerk rondom Efeze schrijft Paulus over de nu zo populaire 'vijfvoudige bediening'. Dit is geen blauwdruk voor de structuur van kerkelijke leiding. Integendeel, Paulus ziet een groeiend web van leiders van huisbijeekomsten, van een ontwikkelend stadsnetwerk, en van 'internationale' netwerken, en hij construeert een theologische onderbouwing hiervan.

Deze lokale en bovenlokale leiders zijn met elkaar verbonden rondom de eenheid in Christus (Efeziërs 4:11-12). Weer later bespreekt Paulus de ordening van reeds bestaande leidinggevende posities (of ambten): opzieners, oudsten en diakenen, met vooral praktische maar ook geestelijke en bestuurlijke aanwijzingen (1 Timotëus 3 en 5). Telkens sluit Paulus aan bij wat hij ziet gebeuren, wat vaak volgens culturele patronen vorm heeft gekregen, wat hij vervolgens theologisch doordenkt en duidt.

blauwdruk

Wat is nu dé definitieve bijbelse blauwdruk voor kerkelijk leiderschap? Regelmatig betrekken theologen, synodes en kerken hun stelling op slechts één van deze teksten. Even regelmatig worden vervolgstappen bijbels beredeneerd, zoals de bisschop die boven lokale kerken staat, de doctor voor het leerambt, de classispredikant (of wat voor titel dan ook) die regionaal werkt, de kerkelijk werker of HBO-theoloog, de interimpredikant en reli-ondernemer, enzovoort. Volgens mij laat het bijbelse getuigenis alle ruimte voor dergelijke latere ontwikkelingen, zonder te hoeven claimen dat één bepaalde vorm dé bijbelse vorm is.

In navolging van de Efeze-tekst dienen alle vormen van leiderschap gericht te zijn op eenheid in Christus en in het evangelie. De prioriteit ligt verder bij het mobiliseren van de gehele gemeenschap ten dienste van deze eenheid en de verkondiging, zonder onderscheid in status of hiërarchie.

Bovenal ligt de nadruk op dienstbaar leiderschap in plaats van op eerezucht of eigen gewin. Dat is niet allereerst omdat mensen ongeneeslijk eerezuchtig zouden zijn (hoewel dat niet ver van de waarheid zit), maar vooral omdat in die tijd en cultuur de belangrijke leidinggevende (ambts)taken bijna automatisch toevielen aan mannen van aanzienlijke rijkdom en status. Zij zochten vooral méér eer door vervulling van zo'n ambt! Ook in de Europese cultuur van gelijkheid en nivellering is de verleiding van eer, status, geld en macht bij het uitvoeren van publieke leidinggevende taken duidelijk te herkennen.

Zouden wij dan de dominee een hogere status in de kerk moeten geven, en het ambt moeten versterken? Zouden wij niet eerder in de geest van Christus en van Paulus moeten pleiten voor teamwerk met gedeelde verantwoordelijkheid? Ingebed in goede structuren die erop gericht zijn de verschillende en soms conflicterende belangen een eigen plek in de gemeenschap te geven? Zonder het belang van één bepaalde persoon of rol te verbijzonderen?

Dus vooral geen hiërarchie met één mens (man!) in de top. Geen 'ambt' wat vaak een vorm van

sociale status scheidt waartegen Jezus en Paulus zich heftig verzetten. Maar meervoudig en gedeeld leiderschap waardoor de hele kerk breed en evenwichtig gedragen wordt in al haar dimensies van kerk-zijn.

5a8aa999-of26-4100-bee5-258f8a7d2059
javascript